

Positiv adatok a fogoly (*Perdix perdix* L.) életmódjához.

Írta LÓSY JÓZSEF.

Tekintélyes számú fogolygyomrot vizsgáltam meg, hogy pozitív adatokat szerezzek arra nézve, hogy a fogoly *mennyi és minő rovarot pusztít*. Az átvizsgált anyagot a következő táblázatokban állítottam össze:

Positive Daten zur Lebensweise des Rebhuhns (*Perdix perdix* L.).

VON JOSEF LÓSY.

Ich habe eine ansehnliche Zahl von Rebhuhnmägen untersucht, um positive Daten darüber zu erlangen, *wie viele und was für Insekten* das Rebhuhn vertilgt. Das untersuchte Material habe ich in folgenden Tabellen zusammengestellt.

Nyári adatok: — Sommerdaten:

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflanzentheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
1	82.	VI/8. pull.	—	—	Staphylinida: <i>Stilicus</i> genus törm. = Fragmente 1 drb = 1 St. <i>Aphis</i>	—
2	79.	VII/12. ♂	—	akác — Akazien	3 drb = 3 St. <i>Bruchus</i> gen. 93 drb = 93 St. <i>Pyrrhocoris apterus</i> L. a begyben = im Kropf. Zuzában ugyanannak törmeléke = im Magen Fragmente derselben.	+
<i>Őszi adatok. — Herbstdaten.</i>						
3.	135.	VIII/4. ♀	—	+	2—3 drb = 2—3 St. <i>Formica pratensis</i> Deg.	+
4.	87.	VIII/7. ♂ torz- csőrű = mit missbildetem Schnabel.	sok=viel	búza = Weizen	—	+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neve Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflanzentheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
5.	99.	VIII/11. ♂	+	+	sok = viel Lasius alienus Först.	+
6.	141.	VIII/15. ♀	+	+	2 drb = 2 St. Lasius 1 drb = 1 St. Formica pr. árpa = Gerste rozs = Roggen	+
7.	128.	VIII/16. juv.	-	+	sok = viel Lasius	+
8.	114.	VIII/16. juv.	+	+	több = mehrere Cydnus nigrita Fabr. és más törmelék — und andere Fragmente. 2 drb = 2 St. mandibula	+
9.	139.	VIII/16. juv.	-	+	Lasius és törm. = und Fragm.	+
10.	137.	VIII/18. juv.	-	+	Lasius és 2 drb mand. = und 2 St. mand.	+
11.	142.	VIII/18. juv.	-	+	4 drb = 4 St. Formica pr. 1 drb = 1 St. Stenobothrus	+
12.	146.	VIII/18. juv.	+	+	1—2 drb = 1—2 St. Formica pr. sok = viel Lasius 1 drb = 1 St. Cydnus n.	+

Sor-szám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt				
			zöld növény- rész grüne Pflan- zentheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen	
13.	143.	VIII/18. juv.	+	+	2 drb = 2 St. Formica pr.	+	
14.	140.	VIII 18. juv.	+	+	sok = viel Lasius	+	
15.	136.	VIII/18. juv.		+	1 drb = 1 St. Lasius	+	
16.	101.	VIII/18. juv.	+	+	3 drb = 3 St. Formica pr.	+	
17.	98.	VIII/20. juv.	+	+	árpa = Gerste	+	
18.	119.	VIII/20. juv.	+	+	búza = Weizen	kevés = wenig Lasius és = und 2 drb = 2 St. mand	+
19.	150.	VIII/20 ♀	+	+	—	+	
20.	117.	VIII/23. juv.	+	—	kevés = wenig Lasius	+	
21.	102.	VIII/23. juv.	+	+	5—6 drb = 5—6 St. Lasius 1 drb = 1 St. Tettigonia viridis L.	+	
22.	108.	VIII/23. ♀	+	+	—	+	

Sorszám L. Z.	Leletári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflanz- entheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
23.	133.	VIII/24. juv.			1 drb = 1 St. Ichneumonida 1 drb = 1 St. Diptera (Cyrto- neura?) 6 drb = 6 St. Gastroidea Polygona L. 9 drb = 9 St. <i>Colias Hyale</i> ? hernyó = Raupen; 1 drb = 1 St. <i>Formica</i> pr.; több drb = mehrere St. <i>Lasius</i>	
24	107.	VIII/25. juv	+	+	—	+
25.	121.	VIII/25. juv.	+	+ búza = Weizen árpa = Gerste	2 drb = 2 St. <i>Formica</i> pr. sok = viel <i>Lasius</i> 1 drb = 1 St. <i>Apida</i>	+
26	123.	VIII/25 juv.	+	+ árpa = Gerste		+
27.	131.	VIII/25. juv.	+	+	<i>Lasius</i> <i>Cydnius</i> n.	+
28	127.	VIII/25 juv.	+	+	<i>Lasius</i>	+
29.	110.	VIII/25 juv.	+	+	—	+
30.	125.	VIII/25. juv.	+	+ búza = Weizen	5 drb = 5 St. <i>Lasius</i> 1 drb = 1 St. <i>Musca</i> (gen.) (<i>Ortalis</i> seu <i>Ropalomera</i>)	+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflan- zentheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
31.	147.	VIII/25 juv.	—	+	sok = viel Lasius	+
32.	104.	VIII/25 juv.	+	+	—	+
33.	103.	VIII/25. juv.	+	+	2 drb = 2 St. Lasius	+
34.	100.	VIII/25 juv.	+	+	2 drb = 2 St. Formica pr. árpa = Gerste	+
35.	134.	VIII/25. juv.	—	+	Lasius	+
36.	138.	VIII/25. juv.	—	+	1 drb = 1 St. Braconida és törm.? und Fragm.?	+
37.	113.	VIII/25. ♂	+	+	—	+
38.	111.	VIII/25. ♀	+	+	—	+
39.	112.	VIII/25. ♂	+	+	—	+
40.	145.	VIII/25. ♂	—	+	— búza = Weizen rozs = Roggen zab = Hafer	+

Sorszám L. Z.	Leletári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflanz- entheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
41.	149.	VIII/25. ♀	+	+	—	+
42.	126.	VIII/27. juv.	+	+	1 drb = 1 St. Formica pr.	+
43.	109.	VIII/27. ♀	+	+	—	+
44.	148	VIII/27. ♂	+	+	—	+
45.	132	VIII/27. ♀	+	+	—	+
				búza = Weizen		
46.	144.	VIII/28. juv.	+	+	1 drb = 1 St. Formica pr.	+
47.	124.	VIII/28. juv.	—	+	Lasius	+
48	120.	VIII 28. juv.	+	+	—	+
49.	105.	VIII/28. juv.	+	+	—	+
50.	118.	VIII/28. juv.	+	—	—	+
51.	116.	VIII/28. juv.	+	+	sok = viele Lasius 6 drb = 6 St. Cydnus n. és 2 drb = und 2 St. mand	+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neve Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- resz grüne Pflanz- entheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
52.	130.	VIII/28. juv	+	+	—	+
53.	122	VIII/28. ♂	—	+	—	+
54.	115.	VIII/28. ♂	+	+	2 drb = 2 St. <i>Sphinx Euphorbiae</i> L. 7 drb = 7 St. <i>Plusia gamma</i> L. 4 drb = 4 St. <i>Colias Hyale</i> L.	+
55.	129	VIII/28. ♀	+	+	—	+
56	106.	VIII/28. ♂	+	+	—	+
57.	206.	VIII/30. juv.	+	+	sok = viele <i>Cydnius</i> n.	+
58.	209.	VIII/30. juv.	+	+	1 drb = 1 St. <i>Sericu holosericea</i> Scop.	+
59.	221.	VIII/30. juv	+	+		+
60.	151.	VIII 30. ♀	+	+	sok = viele <i>Lasius</i>	+
61.	175.	VIII 30. ♂	—	+	—	+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflanz- entheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
62.	192.	VIII/30. ♂	—	+	3 drb = 3 St. Lasius	+
63.	193.	VIII/30. ♂	—	+	sok = viele Lasius	+
64.	196.	VIII/30. ♂	—	+	—	+
65.	205.	VIII/30. ♂	+	+	1 drb = 1 St. <i>Cleonus sul-</i> <i>cirostris</i> L.	+
66.	165.	IX/1. juv.	+	+	1 drb = 1 St. <i>Hylesimida</i> spec. 2 drb = 2 St. Lasius 2 drb = 2 St. Formica pr.	+
67.	180.	IX/1. juv.	—	+	—	+
68.	184.	IX/1. juv.	—	+	1 drb = 1 St. <i>Zabrus gib-</i> <i>bis</i> F.	+
69.	185.	IX/1. juv.	—	+	1 drb = 1 St. <i>Cleonus s.</i>	+
70.	187.	IX/1. juv.	—	+	—	+
71.	189.	IX/1. juv.	—	+	1 drb = 1 St. Formica pr.	+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és néme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflan- zentheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
72	207.	IX/1. juv.	+	+	1 drb = 1 St. Formica pr. sok = viele Lasius	+
73.	208.	IX/1. juv.	+	+	Lasius	+
74	210.	IX/1. juv.	+	+	Lasius	+
75.	216.	IX/1. juv.	+	+	—	+
76.	183.	IX/1. ♂	—	+	1 drb = 1 St. Lasius	+
77	199.	IX/1. ♀	—	+	—	sok-viel
78.	203	IX/1. ♂	—	+	—	+
79.	204.	IX/1. ♂	—	+	<i>Cleonus</i> lábak = Beine	+
80.	218.	IX/1. ♂	+	+	—	+
81.	222	IX/1. ♂	+	+	—	+
82.	211.	IX.4. juv.	+	+	Lasius	+

Sorszám L. Z.	Lejtári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény része grüne Pflanzen- theile	mag — 39 — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
83.	220.	IX/4. juv.	+	+	—	+
84.	167.	IX/4. ♂	—	+	—	+
85.	169.	IX/4. ♂	—	+	—	+
86.	197.	IX/4. ♂	—	+	—	+
87.	198.	IX/4. ♂	—	+	—	+
88.	162.	IX/6. juv.	+	+		+
89.	164.	IX/6. juv.	+	+		+
90.	170.	IX/6. juv.	+	+	—	+
91.	176.	IX/6. juv.	—	+	—	+
92.	179.	IX/6. juv.	—	+	—	+
93.	181.	IX/6. juv.	—	+	1 drb = 1 St. Formica pr.	+
94.	186.	IX/6. juv.	—	+	—	+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neve Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflanzentheile	mag - Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
95.	188.	IX 6. juv.	+	+	—	+
96.	194.	IX 6. juv.	+	+	1 drb = 1 St. Formica pr. 1 drb = 1 St. Harpalus aeneus F. mandibula és apró törm = mandibula und kleine Fragmente	+
97.	212	IX 6. juv.	+	+	Lasius	+
98.	214.	IX/6. juv.	+	+	—	+
99.	215.	IX 6. juv.	+	+	—	+
100.	217.	IX/6. juv.	+	+	—	+
101	152.	IX/6. ♀	+	+	Lasius	+
102.	153.	IX/6. ♂	+	+	Lasius	+
103.	161.	IX/6. ♂	+	+	—	+
104.	171.	IX/6. ♂	+	+	Cydms n.	+

Sorszám l. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- resz grüne Pflanz- entheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
105.	173.	IX/6. ♂	+	+	1 drb = 1 St Lasius	+
106.	182.	IX/6. ♂	--	+	--	+
107.	190.	IX/6. ♂	--	+	--	+
108.	195.	IX/6. ♂	--	+	--	+
109.	201.	IX/6. ♂	--	+ köles = Hirse	--	+
110.	202.	IX/6. ♂	+	bogyó = Beeren mag = Gesäme	--	+
111.	213.	IX/6. ♂	+	+	--	+
112.	219.	IX/6. ♂	+	+	--	+
113.	163.	IX/7. ♀	+	+	--	+
114.	160.	IX/7. ♂	+	+	--	+
115.	200.	IX/7. ♀	--	+	--	+
116.	31.	IX/8. juv.	+	+	Lasius	+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- részek grüne Pflanz- entheile	mag - ? - Gesäme	rovar - Insekten	kavics Steinchen
117.	50.	IX/8. juv.	+	+	1 drb = 1 St. Harpalus (gen.) Lasius 1 drb = 1 St. <i>Caloptenus italicus</i> L.	+
118.	158.	IX/8. juv.	+	+	Lasius	+
119.	14.	IX/8. ♀	+	+	Lasius	+
120.	42.	IX/8. ♀	+	+	sok = viele Lasius	+
121.	44.	IX/8. ♀	+	+	—	+
122.	45.	IX/8. ♂	+	+	törm.? = Fragm.?	+
123.	48.	IX/8. ♀	+	+	—	+
124.	64.	IX/8. ♀	+	+	—	+
125.	67.	IX/8. ♀	+	+	1 drb = 1 St. Harpalus (gen.) sok = viele Lasius	+
126.	92.	IX/8. ♀	+	+	törm.? = Fragm.?	+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	zöld növény- részek grüne Pflanz- enteile	A gyomor tartalma — Mageninhalt		
				mag - Gesäme	rovar - Insekten	kavics Steinchen
127.	91.	IX/8. ♂	+	+	törm ? = Fragm.? 1 drb — 1 St. Chalcidida feje = Kopf	+
128.	154	IX/8. ♀	—	—	Lasius	+
129.	155.	IX/8. ♂	+	+	Lasius	+
130.	156.	IX/8. ♂	+	+	Lasius	+
131.	157.	IX/8. ♂	+	+	Lasius	+
132.	159.	IX/8. ♀	+	+	Lasius	+
133.	166.	IX/8. ♀	+	+	sok = viele Lasius	+
134.	168.	IX/8. ♂	—	+	sok szárnyas Lasius — viele geflügelte Lasius	+
135.	172.	IX/8. ♂	+	+	sok = viele Lasius	+
136.	174.	IX/8. ♀	+	+		+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflan- zentheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinehen
137.	177.	IX/8. ♂	—	+	—	+
138.	178.	IX/8. ♀	—	+	—	+
139.	191.	IX/8. ♀	+	+	—	+
140.	15.	IX/8. ♀	—	—	—	—
141.	23.	IX/8. ♂	+	+	—	+
<p>E határvonaltól kezdve a fiatal és öreg fogoly között különbséget a gyűjtő nem tesz. Von dieser Grenzlinie an macht der Sammler keinen Unterschied zwischen jungem und altem Rebhun.</p>						
142.	35.	IX/11. ♂	+	+	—	+
143.	36.	IX/11. ♂	+	+	—	+
144.	54.	IX/11. ♂	+	+	—	+
145.	13.	IX/11. ♀	+	+	törm.? — Fragm.?	+
146.	72.	IX/12. ♀	+	+	—	+

Sorszám L. Z.	Leletési szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	zöld növény- részek grüne Pflanz- entheile	A gyomor tartalma — Mageninhalt			kavics Steinchen
				mag — Gesäme	rovar	Insekten	
147.	32.	IX/15. ♂	+	+	1 drb = 1 St. Apida	+	
148.	37.	IX/15. ♀	+	+	—	+	
149.	38.	IX/15. ?	+	+	—	+	
150.	39.	IX/15. ♀	+	+	Lasius (szárnyas is = auch geflügelte)	+	
151.	43.	IX/15. ♀	+	+	—	+	
152.	49.	IX/15. ♀	+	+	Lasius	+	
153.	51.	IX/15. ♂	+	+	törm.? = Fragm.?	+	
154.	52.	IX/15. ♂	+	+	—	+	
155.	53.	IX/15. ♂	+	+	—	+	
156.	56.	IX/15. ♀	+	+	—	+	
157.	57.	IX/15. ♀	+	+	—	+	

Sorszám L. Z.	Lektári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és néme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	zöld növény- resz grüne Pflanz- entheile	A gyomor tartalma — Mageninhalt		kavics Steinchen
				mag — Gesäme	rovar — Insekten	
158.	61.	IX/15. ♂	+	+	—	+
159.	63.	IX/15. ♀	+	+	—	+
160.	68.	IX/15. ♀	+	+	—	+
161.	80.	IX/15. ♂	+	+	1 db = 1 St. <i>Tropicoris rutipes</i> L.	+
162.	83.	IX/15. ♂	+	+	—	+
163.	86.	IX/15. ♂	+	+	—	+
164.	88.	IX/18. ♀	+	+	1 kis hernyó a maggal került be = 1 kleine Raupe ist mit dem Gesäme hinein- gerathen	+
165.	97.	IX/18. ♀	+	+	—	+
166.	25.	IX/18. ♀	+	+	(1 d. borsó- val = mit 1 St. Erbse)	+
167.	26.	IX/18. ♂	+	+	—	+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflanz- entheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
168.	19.	IX/18. ♀	+	+	—	+
169.	75.	IX/20. ♂	+	+	—	+
170.	24.	IX/20. ♀	+	+	I. Theuthredinida (Fam.) I. Pentatomida (Eurygaster Lap.?)	+
171.	11.	IX/20. ♀	+	+	—	+
172.	17.	IX/20. ♀	+	+	—	+
173.	16.	IX/20. ♂	+	+	Coleoptera törm.? = Fragm.?	+
174.	1.	IX/22. ♀	+	+	törm.? = Fragm.?	+
175.	30.	IX/22. ♂	+	+	—	+
176.	33.	IX/22. ♀	+	+	—	+
177.	47.	IX/22. ♂	+	+		+
178.	73.	IX/22. ♀	+	+	—	+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflan- zentheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
179.	27.	IX/22. ♀	+	+	—	+
180.	18.	IX/22. ♂	+	+	—	+
181.	12.	IX/22. ♀	+	+	—	+
182.	10.	IX/22. ♂	+	+		+
183.	8.	IX/22. ♂	+	+	—	+
184.	85.	IX/24. ♂	+	+	—	+
185.	22.	IX/24. ♂	+	+	—	+
186.	9.	IX/24. ♂	+	+	—	+
187.	41.	IX/29. ♀	+	+	törm.? Fragm.? (Kevés = wenig)	+ üveg = Glas
188.	89.	IX/29. ♂	+	+	törm.? (kevés) 1 drb Mus- cida. véletlenül kerülhetett bele = Fragm.? (wenig) 1 St. Muscida. Mag von ungefähr hieingerathen sein.	+

Sorszám L. Z.	Letári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	zöld növény- rész grüne Pflanz- entheile	A gyomor tartalma — Mageninhalt		kavics Steinchen
				mag — Gesäme	rovar — Insekten	
189.	29.	IX/29. ♀	+	+	-	+
190.	90.	IX/29. ♀	+	+	-	+
191.	21.	IX/29. ♂	+	+	-	+
192.	20.	IX/29. ♀	+	+	-	+
193.	2	IX/29. ♂	+	+	-	+
194.	78?	IX/29. ♂	+	+		+
				sok kukoricza viel Mais		
195.	69.	X/2. ♀	+	+	-	+
				köles — Hirse		
196.	55.	X/2. ♂	+	+	-	+
197.	7.	X/3. ♂	+	+	1 drb = 1 St. Chalcidida (Pteromalus Fam)	+
198.	4.	X/3. ♀	+	+	-	+
				begyben egy- féle mag — im Kropfeinerlei Samen		

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflanz- entheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
199.	74.	X/3. ♀	+	+	—	+
200.	95	X/3. ♂	+	+	—	+
201	96.	X/3. ♂	+	+	—	+
202.	3.	X/3. ♂	+	+	—	+
203.	60.	X/6 ♀	+	+ búza Weizen	Cydnus n 1 drb darázstej = 1 St. Wespenkopf	+
204.	59.	X/6. ♂	+	+ búza - Weizen kukoricza = Mais	1 drb = 1 St. Chalcidida	+
205.	58.	X/6. ♀	+	+	1 drb = 1 St. Myrmica Cydnus n	+
206.	5	X/6. ♀	+	+	1 drb = 1 St. Harpalus (Tribus)	+
207.	71.	X/6 ♂	+	+ búza = Weizen		+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma — Mageninhalt			
			zöld növény- részek grüne Pflanz- entheile	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
208.	70.	X/6 ♂	+	+ 1 db kukoricza = 1 St. Mais- korn	—	+
209.	76.	X/6. ♀	+	+ kukoricza = Mais	—	+
210.	77	X/6. ♀	+	+ kukoricza = Mais	—	+
211.	34.	X/6. ♀	+	+	--	+
212	46.	X/6 ♂	+	+	--	+
213.	66	X/6. ♂	+	+	--	+
214.	65.	X/6. ♀	+	+	--	+
215	62.	X/6. ♂	+	+	--	+
216.	84.	X/6. ♂	+	+	—	+
217.	93.	X/6. ♂	+	+	—	+

Sorszám L. Z.	Leltári szám Inventar	Gyűjtés ideje, kora és neme Sammelzeit, Alter und Geschlecht	A gyomor tartalma Mageninhalt			
			zöld növény- rész grüne Pflan- zenthelle	mag — Gesäme	rovar — Insekten	kavics Steinchen
218.	94.	X/6. ♂	+	+	—	+
219.	28.	X/6. ♀	+	+	—	+
220.	6.	X/6. ♂	+	+	—	+
221.	81.	1900. év X/7 ? Békés-Csaba	+	+	Formica (gen.)	+

Átnézetes összefoglaló táblázat.

Fiatal fogolyban IX/8-adikáig találtam ro-
vart 44 esetben, és pedig:

Cydnus n.	5	az esetek száma.
Lasius	28	„ „ „
Formica	14	„ „ „
Serica	1	„ „ „
Zabrus	1	„ „ „
Cleonus	1	„ „ „
Caloptenus	1	„ „ „

Nem találtam rovat 24 esetben.

Öreg fogolyban IX/8-adikáig találtam rovat
29 esetben és pedig:

Cydnus	1	az esetek száma.
Lasius	20	„ „ „
Formica	2	„ „ „
Cleonus	2	„ „ „
Colias	1	„ „ „
Plusia	1	„ „ „

Nem találtam rovat 44 esetben.

Fiatal és öreg fogolyban együttesen X/7-ig
találtam rovat 18 esetben, és pedig:

Zusammenfassende Übersichtstabelle.

In jungen Rebhühnern habe ich bis 8. IX.
Insekten gefunden in 44 Fällen, und zwar:

Cydnus n. in	5	Fällen.
Lasius in	28	„
Formica in	14	„
Serica in	1	Fall.
Zabrus in	1	„
Cleonus in	1	„
Caloptenus in	1	„

Ich habe keine Insekten gefunden in 24
Fällen.

In alten Rebhühnern habe ich bis 8./IX.
Insekten gefunden in 29 Fällen, und zwar:

Cydnus in	1	Fall.
Lasius in	20	Fällen.
Formica in	2	„
Cleonus in	2	„
Colias in	1	Fall.
Plusia in	1	„

Ich habe keine Insekten gefunden in 44
Fällen.

In jungen und alten Rebhühnern zusammen-

Cydus	2	az esetek száma.
Lasius	3	„ „ „
Formica	1	„ „ „

Nem találtam rovarot 63 esetben.

222 gyomorban 91 esetben találtam rovarot. 131-ben nem.

A rovarok közt a *Cydus* n. 8, a *Formica* 17, a *Lasius* 51-szer, mind a három összesen 76-szor szerepel.

Mielőtt tárgyalásomhoz fognék, a beküldött vizsgálat alá került anyagot abból a szempontból bírálom meg, mennyire felelt meg annak a kívánalomnak, a mely szerint belőle végérvényes záró következtetést vonhassak. Ki kell jelentenem, korántsem tarthatom ahhoz megfelelőnek, mert csak az őszi idejére és egy vidékről nyújt adatokat, hanem olyan értéket mégis tulajdonítok neki, hogy a fogoly arra az időre terjedő élete lefolyásának biztos adatait szolgáltatja, a melyek való igazsággal helyettesíthetik azokat a kombinatív megállapodásokat, a melyeket a távolból való megfigyelés csak valószínűeknek mondhatott. A madár gyomrának tartalma nem holt anyag. Ha szétbontjuk a sok mag, kövecs, bogár és egyéb törmelék összeálló morzsalékját; kiválogatjuk, rendezgetjük - a sok apró morzsa beszélni kezd és elmond egy-két epizódot a szabad madár életéből, sokat, érdekelt, a madarat jellemzőt. A fogoly életének rövid szakára vonatkozik az összegyűjtött adat, az őszi időre, a mikor már a tarlón esibellérez, a mikor már fiókái anyányi nagyok és a mikor már a bogárság téli nagy takaródóját fujja az őszi szél. 200 fogolytetem gyomra volt előttem, a melyeket 1902-ben augusztus, szeptember hóban és október első tizedében gyűjtött *Komárom* vidékén HEGYMEGHY DEZSŐ úr. Ez a sok adat, ez a nagy szám hűséges képét adja az őszi életének, a melyben a fogoly szinte staffage-nál nem egyéb. A nyári derekáról csak két adatom volt, kevés, hanem beszédes. A tavaszi gyűjtés mondott volna legtöbbit, de annyi áldozatot nem lehet kívánni; a nyári két adat szóljon helyette. A tárgyilagosság okából megemlítem, őszi utójáról is van egy adatom, a mely szintén nem

genommen habe ich bis 7./X. Insekten gefunden in 18 Fällen, u. zw.:

Cydus in	2	Fällen.
Lasius in	3	„
Formica in	1	Fall.

Ich habe keine Insekten gefunden in 63 Fällen.

In 222 Mägen habe ich Insekten in 91 Fällen gefunden, und solche nicht gefunden in 31 Fällen.

Unter den Insekten waren vertreten: *Cydus* n. in 8, *Formica* in 17, *Lasius* in 51, alle drei zusammengerechnet in 76 Fällen.

Bevor ich an meine Behandlung gehe, beurtheile ich das eingesandte untersuchte Material von dem Gesichtspunkte aus, inwiefern es meinem Wunsche entsprochen hat, daraus eine endgiltige Schlussfolgerung ziehen zu können. Ich muss ausdrücklich bemerken, dass ich es dazu für ganz und gar nicht geeignet halte, denn es bietet nur Daten über den Herbst und über eine Gegend; ich erkenne ihm aber den Werth zu, dass es über den Lebensgang des Rebhuhns während jenes Zeitabschnittes sichere Daten bietet, welche jene, auf Combinationen beruhenden Feststellungen, denen die Beobachtung aus der Ferne nur den Charakter der Wahrscheinlichkeit zuerkennen konnte, mit wahrer Erkenntniss ersetzen können. Der Mageninhalt des Vogels ist kein todttes Material. Wenn wir die aus Samen, Steinchen, Insekten und anderen Fragmenten zusammengesetzte Masse zerlegen, die Bestandtheile von einander scheiden und ordnen, beginnen alle diese kleinen Theilehen zu sprechen und erzählen uns über die eine oder die andere Episode aus dem Leben des freien Vogels viel des Interessanten, den Vogel Charakterisierenden. Auf einen kurzen Lebensabschnitt des Rebhuhns beziehen sich die gesammelten Daten, auf die Zeit des Herbstes, wenn es schon auf den Stoppelfeldern ein kümmerliches Leben fristet, wenn seine Jungen schon so gross, wie die Mutter sind, wenn der Herbstwind der Käferwelt zum grossen Abzug bläst. 200 Rebhuhnmägen habe ich vor mir gehabt, die Herr DESIDERIUS HEGYMEGHY in der Gegend von *Komárom* im August, September und im ersten Drittel des Oktober 1902 gesammelt hatte. Diese vielen Daten, diese grosse Zahl gibt ein getreues Bild vom Leben des Herbstes,

üres. Mindezen adatok alapján röviden így irhatom le a fogolynak ősszel az életét.

A fiatal villás fogoly augusztusban sok rovarot felszed, e könnyű táplálékhoz, a melyen szülei felnevelték, annyira hozzászokott, hogy csak a bogárság fokozatos eltűnésével szokik lassanként a nehezebb mageléséghez. Az öreg madár is elkapja a rovarot, de a gyomorban talált fajok után — azt hiszem, nem alaptalanul ítélve — csak azt, a melyik mozgásával magára vonja a figyelmét. Nem kutat utána. *Szöcske*, *Cydnus földi poloska* és *hangya* a talált rovarok közt a túlnyomó. A hangya, különösen a *Lasius alienus*, FÖRST. faj, a mely; a mezőn kő, eserép, rongy, bádóg alatt nagyon közönséges és ősszel, a mikorra a rajzása esik, oly mozgalmas, hogy lépten-nyomon útjába kerül a szemcsékélő fogolynak. *Komárom* vidékén szept. 8-án és 15-én került sok szárnyas *Lasius* a fogoly gyomrába. *Budán* ez évben nászröptét okt. 8-án figyeltem meg. A fogolygyomrokban túlnyomó volt a *Lasius* hangya 51 esetben néhányban *Formica pratensis*, DEG. is akadt 17 esetben és kevésben apró *Myrmica* faj: *Csupa* hangya. Ezután a fogolynak mezőgazdasági jelentőségét még vitatni sem lehetne, mert a hangyákat, a melyek élete a gazda érdekébe nem nyúl, ha nem vehetjük is hasznosnak, teljesen közömbösek. És mit mond a többi rovartermék, a melyet a gyomrokban találtam?

in welchem das Rebhuhn fast nur zur Stafflage dient. Vom Hochsommer hatte ich nur zwei Daten, wenige, aber sprechende. Die Frühjahrssammlung hätte das meiste gesagt, aber so viele Opfer kann man nicht verlangen; dafür mögen die beiden Sommerdaten sprechen. Aus Gründen der Sachlichkeit erwähne ich, dass ich auch vom Spätherbst eine Angabe habe, die auch nicht leer ist. Auf Grund aller dieser Daten kann ich das Leben des Rebhuhns im Herbst kurz so beschreiben.

Das junge Rebhuhn pickt im August viele Insekten auf; an diese leichte Nahrung, mit der es die Alten aufgezogen haben, ist es so sehr gewöhnt, dass es nur in dem Masse, wie die Insekten allmählig verschwinden, sich langsam an die schwerere Samennahrung gewöhnt. Auch der alte Vogel greift die Insekten auf, aber nach den im Magen gefundenen Arten zu urtheilen — ich glaube nicht falsch zu urtheilen — nur diejenigen, die durch ihre Bewegung die Aufmerksamkeit des Vogels auf sich ziehen. Er sucht nicht nach ihnen. Feldhenschrecken, *Cydnus* Erdwanzen und Ameisen überwiegen unter den gefundenen Insekten, von Ameisen besonders die Art *Lasius alienus*, FÖRST., die auf dem Felde unter Steinen, Scherben, Lumpen und Blechabfällen sehr gemein ist und im Herbst, wenn sie schwärmen, so in Bewegung sind, dass sie dem suchenden Rebhuhn auf Schritt und Tritt in den Weg laufen. In der Gegend von *Komárom* sind in der Zeit vom 8—15. September viele geflügelte *Lasius* in den Magen des Rebhuhns gewandert. In *Buda* habe ich in diesem Jahre (1902) das Hochzeitsschwärmen am 8. Oktober beobachtet. In den Rebhuhnmägen war vorwiegend die *Lasius*-Ameise (in 51 Fällen), in einigen die *Formica pratensis*, DEG. (in 17 Fällen) und es fanden sich in wenigen kleine *Myrmica*-Arten. Alles Ameisen. Unter solchen Verhältnissen wäre die weitere Untersuchung der oeconomicchen Bedeutung der Rebhühner aufzugeben, denn wenn wir die Ameisen, deren Lebensweise die Interessen des Landwirthes nicht berührt, auch nicht als nützlich ansehen können, so können wir sie doch für vollkommen gleichgültig halten. Aber was besagen die übrigen Insektenfragmente, die ich in den Mägen gefunden habe?

Mielőtt felsorolnám a meghatározott rovarokat, legalább vázlatosan elővetem azt a felfogást, hogy abban az időben a gazdaságra nézve káros rovarokról mily mérvben eshetik a szó. Azt vélem, ezen a helyen e szempontnak jelentősége esékély. Ezt a helyi körülmények szabják meg. A hol a *bagolyvilla*, *Agrotis* hernyója vagy a *honvédbogár*, *Entomoscelis Adonidis* FABR. el van terjedve, ottan érdekes lenne abban az időben a fogoly gyomrát megtekinteni. A *drótféreg*, *Agriotes* és *gabonafutrínka*, *Zabrus gibbus* FABR. csőesárlója ellen a fogolyban segítséget nem várhatunk. A gyomrokban ezeknek nyomát sem találtam. A búzatövek kikaparásával káros is lehetne. Itten csak a löherén és luczernán káros *Colias Hyale* L. hernyóját és a más veteményben is káros *Plusia gamma* L.-t találtam meg. Csak ezt és emyít, mert más rovar e vidéken számottevő mennyiségben nem szerepelt.

De hogy emyít is találtam és pedig egyetlenegy fogoly gyomrában a *Colias* első őszi nemzedékének 4 hernyóját, a *Plusia*-nak ugyanabban 7 és az e szempontból számba nem vehető *Sphinx Euphorbiae* L.-nak 2 példányát, VIII/28. juv. ♂ 115., egy másikban sok rovarförmelék közt a *Colias* 9 darabját (VIII/24. juv. 133.), már ez a fogoly javára írható. Annál inkább irandó az, hogy három gyomorban találtam meg a répa ellenségei közül a *barázdás orrú répabogarat*, *Cleonus sulcirostris* L., egyben a *kávébogarát*, *Serica holosericea* Scop.-t, a *gabonafutrínkát*, *Zabrus gibbus* FABR.-t és a *olasz sáskát*, *Caloptenus italicus* L.-t. Biztos jele ez annak, hogy annak idején, a mikor e bogarak életideje volt, a fogoly szedte őket, mert most is a korán jelentkező *Cleonust* és a megkészt *Serieát* és *Zabrust* felkapta. A szöcskét, sáskákat, kabócát, közfűk az említett *Caloptenuson* kívül a *Stenobothrust*, *Tettigonia viridis* L.-t, valamint a *mezei méheket*, *darázsokat*, *fűrkészdarázsokat* és *legyeket* ugrásukban vagy röptükben veszi észre és hajszolja, a mig elfogja őket. Ugyanigy fogdossa az „*Isten bogárkút*“, az apró futókat (*Harpalus*).

Bevor ich die determinierten Insekten aufzähle, muss ich zum Voraus jene Auffassung wenigstens skizzieren, in welchem Masse man zu jener Zeit von für die Landwirthschaft schädlichen Insekten sprechen kann. Ich denke an jenem Ort ist die Bedeutung dieses Gesichtspunktes gering. Dies wird von den örtlichen Umständen bestimmt. Wo die Raupe der Winter-Saateule (*Agrotis*) oder der Adonis-Blattkäfer (*Entomoscelis Adonidis*, FABR.) verbreitet ist, dort wäre es interessant zu jener Zeit Rebhuhnmägen zu untersuchen. Gegen den Drahtwurm (*Agriotes*) und gegen die Larve des Getreide-Laufkäfers (*Zabrus gibbus*, FABR.) können wir vom Rebhuhn keine Hilfe erwarten. Ich habe in den Mägen keine Spur von diesen gefunden. Es könnte auch durch Ausscharren der Getreidewurzeln schädlich werden. Hier habe ich nur die Raupen der im Klee und in der Luzerne schädlichen *Colias Hyale* L. und die auch in anderen Saaten schädliche *Plusina gamma* L. gefunden. Nur dies und soviel, denn andere Insekten haben in dieser Gegend in beträchtlicher Anzahl keine Rolle gespielt.

Aber dass ich auch soviel gefunden habe und zwar in dem Magen eines einzigen Rebhuhns: 4 Raupen der ersten Herbstgeneration von *Colias*, in ebendenselben 7 Exemplare von *Plusia* und 2 Exemplare der hier nicht in Betracht kommenden *Sphinx Euphorbiae* L. (18/VIII. juv. ♂ 115), in einem anderen unter vielen Insektenfragmenten 9 Stückchen von *Colias* (24/VIII. juv. 133.), das kann dem Rebhuhn schon gut angeschrieben werden. Dies umso mehr, als ich in drei Mägen von den Feinden der Rüben den Hohlrüssler (*Cleonus sulcirostris* L.), in einem den Seidenhaar-Laubkäfer (*Serica holosericea* Scop.), den Getreide-Laufkäfer (*Zabrus gibbus* FABR.) und die italienische Heuschrecke (*Caloptenus italicus* L.) gefunden habe. Dies ist ein sicheres Zeichen davon, dass seinerzeit, da diese Insekten am Leben waren, das Rebhuhn sie zu sich genommen, denn auch jetzt hat es die frühzeitig erscheinenden *Cleonus* und die verspäteten *Serica* und *Zabrus* aufgepickt. Die Feldheuschrecken, Grashüpfer, die Grillen, unter diesen ausser den erwähnten *Caloptenus die Stenobothrus*, *Tettigonia viridis* L., wie auch die Feldbienen, Wespen, Schlupfwespen und Fliegen bemerkt es während des

Áttekintve az őszi napjain gyűjtött gyomorsorozatot, rögtön észrevehető, hogy a hogyan a szabadban esőkken a bogárság száma, úgy mind kevesebbet találunk belőlük a gyomrokban is. Másféle táplálék keresésére a szükség is kényszeríti a madarat. És mi ez a táplálék? Főtömegében mindig idegen, nem kultúr-növény magja, hanem gyomé. A *konkoly*, *búzavirágy*, *szarkaláb*, *csibehúr*, *galaj*, *kutyatejfű* és *sok más*, — a mire ügyet nem vetve, előttem észrevétlen maradt — mindig oly nagy súlytöbbletben van az úgy is veszendőbe menő gabonaszemmel, vagy alopott Inczerna-, muhar-, kölesmaggal, borsó és kukoriczával szemben, hogy ez a gyomlálás ismét csak a javára írható.

Már ez az összkép is úgy mutatja be a foglyot, mint a gazdaságra nézve hasznos madarat, hát még ha az öreg foglyoknak azt a buzgó bogárhajhászását dokumentálhattam volna, a melyet tőlük fiókáik felnevelése megkövetel. Két adat ad erről sejtelmet. Az elsőben (82 sz. VI/8. pull.) a *Stilicis* nemhez tartozó *Staphylínida* morzsáit és egy *Aphidát* találtam, a másodikban (79 sz. VII/12.) a *Bruchus* gennshoz tartozó három bogár törmelékét és magában a begyben, sok akác-mag mellett a *bolobácsnak* *Pyrrhocoris apterus*, L.-nek 93 példányát. Ha ezt a poloskát felsezdedte, bizonyára a szintén seregekben mászkáló *Strachia (Eurydema) oleracea*, L. is, ha elébe kerül, nem fogja megvetni. Hogy a poloskától nem irtózik, azt élénken bizonyítja az, hogy a földi *Cydnus nigríta* FABR.-t 8 esetben, a *Tropicoris rufipes* L.-t és egy meghatározatlanul maradt, *Pentatomidát* (valószínűleg *Eurygaster* gen.) egy esetben találtam meg a gyomrában. Végül elvéve néhány olyan állkapcsot, *mandibulát* is sikerült kiszedegetnem a törmelékekből, a mely hernyó gazdájának lágy részeit már régebben megemésztette. Ezek között is akadáhatott káros állatt.

Sprunges oder Fluges und jagt sie, bis es sie fängt. Ebenso fängt es die „Herrgotts-Käferchen“, die kleinen Laufkäfer (*Harpalus*).

Indem wir die Reihe der an den Herbsttagen gesammelten Mägen überblicken, werden wir sofort gewahr, dass, sowie die Zahl der Insekten im Freien abnimmt, wir auch in den Mägen davon weniger vorfinden. Zum Suchen nach anderer Nahrung zwingt den Vogel auch die Noth. Und was ist diese Nahrung? In überwiegender Menge besteht sie immer aus dem Gesäme von Nicht-Kulturpflanzen, aus Unkrautsamen. Die Kornraden, Kornblumen, Rittersporne, Knöteriche, Labkraut, Wolfsmilch und viele andere sind immer in so grossem Übermass vertreten gegenüber den sowieso in Verlust gerathenden Getreidekörnern, den entwendeten Samenkörnern der Luzerne, des Mancherts, der Hirse, der Erbsen, des Mais, dass ihm auch dies Eingreifen in die Feldfrüchte gleichsam als reinigende Arbeit nur gutgeschrieben werden kann.

Schon dies Gesamtbild zeigt uns das Rebhuhn als einen für die Landwirthschaft nützlichen Vogel. Erst wenn ich jene eifrige Insektenjagd des alten Rebhuhns hätte dokumentieren können, zu der es die Aufzucht der Jungen nöthigt! Zwei Daten geben hievon eine Ahnung. Einmal habe ich (s. Inventar 82. S/VI. pull.) Bruchstücke von zur Gattung *Stilicis* gehörigen *Staphylíniden* gefunden und eine *Aphida*, dann (s. Inventar 79. 12/VII.) Bruchstücke von 3 zum genus *Bruchus* gehörigen Insekten und im Kropf selbst unter vielen Akaziensamen 93 Exemplare der Flügellosen Feuerwanze (*Pyrrhocoris apterus* L.). Wenn es diese Wanzen aufgepickt hat, wird es gewiss die ebenfalls schaaarenweis kriechende Kohlwanze ((*Strachia oleracea* L. *Eurydema oleraceum*), wenn sie derselben begegnet, nicht verschmähen. Dass es die Wanzen nicht verabscheut, dies wird auch dadurch klar erwiesen, dass ich die schwarze Erdwanze (*Cydnus nigríta* FABR.) in 8 Fällen, die Feldwanzenart *Tropicoris rufipes* L. und eine noch unbestimmt gebliebene *Pentatomida* (wahrscheinlich aus dem genus *Eurygas'er*) in einem Fall im Magen gefunden habe. Endlich glückte es mir mitunter einige Oberkiefer (*mandibula*) aus dem Mageninhalt herauszufinden, nachdem die weicheren Theile der

Mindezek után, — bár a tárgyilagosság alapján mégis korán — azt a véleményemet kockáztatom, hogy a foglyot, a gazda szemével nézve, nagyon hasznos madárnak becsülöm. Színte azt mondhatnám, a rovarsereg rosszakarató károsítása ellen mezőrendőri szolgálatot teljesít. Elfogja és gyomrának fogházába begyűjti a kóborló rovart, így rendeltetése, életezélja a mezőségre káros rovarok számának a korlátozása. Természetes logikus következtetés az, hogy a foglyot a mezőgazdaság berendezéséhez számítsuk és tőlünk telhetőleg megadjuk neki azokat a körülményeket, a melyek életföltételüket alkotják.

Egyről lesz itt még szó. A foglyot az ember másnemű érdeke a maga gyomrának megkívánja. Tömeges legyilkolása, az ember gyilkos szenvedélyének pillanatnyi fellobbanásait kéjes hangulattal oszlatja el, vadászó szenvedélyét elégití ki, pusztítása napirenden van. Ha egy vadászterületről sikerült ok nélkül, vagy helytelen okkal és móddal kiáltani — és már hány helyen sikerült, a ki a vadászati bért zsebre rakta, a gazda egyszerűen megnyugszik abban, hogy nincsen; sohasem veszi észre, hogy a fogoly árában minden termésének egy részét is potom áron elvesztegette. Ez a rész a felszaporodó bogárság rágóján vész el. Bizony nem lehet abban megnyugodni, ha egy vidéken elmúlt, kimarad a fogoly, hogy örökre kimaradjon. Tenni kell róla, mert a gazda jó barátját veszti el benne. Erre van módunk. A fogoly pusztítását nem kell a végtelékig üzni és számukra téli és tavaszi menhelyekről kell gondoskodni. Nagyobb uradalmak ezt nemcsak a sport, de a gazdasági érdekből is megtehetik és a községek, ha a vadászati bért hosszú időig biztosítani akarják, nem mulaszthatják el, hogy mesgycén, határon bokrokat ne ültessenek, a hol a fogoly a hófúvás és a tavaszi esők elől menedék-helyet találjon.

Raupen, denen sie gehörten, schon seit längerer Zeit verdaut waren. Unter diesen mögen auch Schädlinge gewesen sein.

Nach all diesen wage ich — objectiv genommen zwar noch zu früh — meine Meinung dahin auszusprechen, dass ich das Rebhuhn mit dem Auge des Landwirthes angesehen, für einen sehr nützlichen Vogel halte. Ich möchte fast sagen, dass es gegen das Heer der schädlichen Insekten feldpolizeiliche Dienste leistet. Es fängt und sammelt in seinen Magen, wie in ein Gefängniss, die herumstreichenden Insekten, so ist seine Bestimmung, sein Lebensziel, die Zahl der für die Landwirthschaft schädlichen Insekten in Schrauben zu halten. Eine natürliche und logische Folge davon ist, das Rebhuhn als eine landwirthschaftliche Einrichtung zu betrachten und ihm, so gut wir können, jene Umstände schaffen, die ihm zur Lebensbedingung dienen.

Noch über etwas ein Wort! Ein anderes Interesse des Menschen verlangt das Rebhuhn für seinen Magen. Seine massenhafte Hinmordung, seine Vernichtung ist an der Tagesordnung. Mit wonnigem Lustgefühl lässt der Mensch den momentanen Aufwallungen seiner mörderischen Laune freien Lauf, befriedigt er seine Jagdleidenenschaft. Wenn es in einem Jagdrevier gelungen ist, ohne Grund oder ohne triftigen Grund und in unvernünftiger Weise es auszurotten — und an wie vielen Orten ist das schon gelungen — gibt sich der Mensch, der die Kosten seiner Jagdkarte hereingebracht hat, einfach damit zufrieden, dass es Rebhühner nicht mehr gibt. Nie denkt er daran, dass er um den Preis des Rebhuhnbratens einen Theil all seiner Feldertragnisse verschleudert hat. Dieser Theil fällt den Kiefern der überhandnehmenden Insekten anheim. Es sollte wahrlich nicht dabei bleiben, dass das Rebhuhn, wenn es in einer Gegend einmal verschwunden ist, nun auch für immer dahin sei. Man muss etwas dagegen thun, denn der Landwirth verliert in ihm seinen guten Freund. Wir haben Mittel zu helfen. Man darf die Vernichtung des Rebhuhns nicht bis zum Äussersten treiben, man muss dafür Sorge tragen, dass es für den Winter und das Frühjahr Zufluchtsorte habe. Grössere Herrschaftsbesitze können dies nicht nur aus

A káros rovarok ellen való praktikus védekezés egyik ajánlott módszere, a baromfinak a mezőre való terelése. A kacsá, tyúk, a kényes pulyka, a melyet ez idén Bácskában október 10-én még künn láttam a földeken legelészni, szemecskélni — sok bogarat pusztít. *Cassidát*, *Cleonust*, *Sericát*, *Strachiát*, ködös paizsbogarat, répabogarat, kávébogarat, káposztapoloskát és mást. Ez annak a munkának költségesebb, mesterkélt pótlása, a melyet a fogsoly pusztításával elvesztenek.

Egy gondolatot nem bírok elriasztani magamtól. Az előttem fekvő fürjgyomrokban is annyi rovarot találtam, hogy igazán gazdasági érdekiinket sértő eljárást találok abban, hogy messze idegenben, olasz, görög földön és Afrika oly részein, hova e kedves madarunk vándorol — ezt a mi bogarászó fürjeinket oly galádul pusztítják.

Sport, sondern auch aus landwirthschaftlichen Interessen betreiben; und wenn Gemeinden ihr Einkommen aus der Jagd sich für lange Zeit hinaus sichern wollen, dürfen sie nicht versäumen an Rainen, auf dem Hartert, Sträucher zu pflanzen, wo das Rebhuhn gegen Schneewehen und Frühjahrsregen Schutz finden kann.

Ein anempfohlenes praktisches Mittel zum Schutz gegen die schädlichen Insekten ist das Geflügel ins Feld zu streiben. Enten, Hühner, der stolze Truthahn, den ich keuer am 10. Oktober in der Bácska noch draussen auf den Feldern weiden und seiner Nahrung nachgehen sah, vertilgen viele Insekten: Schildkäfer (*Cassida*), HohlrüSSLer (*Cleonus*), Laubkäfer (*Serica*), Kohlwanzen (*Strachia*) und andere. Dies ist ein kostspieligerer, künstlicher Ersatz jener Arbeit, deren man durch Vernichtung der Rebhühner verlustig geht.

Eines Gedankens kann ich mich hier nicht erwehren. In den vor mir liegenden Wachtelmägen habe ich auch so viele Insekten gefunden, dass ich in Wahrheit ein unsere landwirthschaftlichen Interessen schädigendes Vorgehen darin finde, dass man im fernen Ausland, in Italien, Griechenland und in jenen Theilen Afrikas, wohin unsere lieben Vögel ziehen, unsere käfervertilgende Wachtel in so nichtswürdiger Weise vernichtet.